

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruste muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 5. mai 2000. a määrust nr 144 „Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (edaspidi *bioloogiliste ohutegurite määrus*), 15. detsembri 2005. a määrust nr 308 „Kantserogeensete ja mutageensete kemikaalide käitlemisele esitavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (edaspidi *kantserogeenide määrus*), 20. märtsi 2001. a määrust nr 105 „Ohtlike kemikaalide ja neid sisaldavate materjalide kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ning töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“ (edaspidi *ohtlike kemikaalide määrus*) ja 20. juuni 2000. a määrust nr 193 „Plii ja selle ioonsete ühendite kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (edaspidi *plii määrus*).

Eelnõukohaste muudatustega kantserogeenide määruhes, ohtlike kemikaalide määruhes ja plii määruhes võetakse Eesti õigusesse osaliselt üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/431¹, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ² töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest. Liikmesriigid peavad direktiivi (EL) 2022/431 oma õigusesse üle võtma hiljemalt 5. aprilliks 2024.

Eelnimetatud eesmärgist lähtuvalt on eelnõu puutumuses:

- 1) sotsiaalministri 9. mai 2005. a määruse nr 66 „Kutsehaiguste loetelu“ muutmise eelnõuga, mille raames muudetakse määruse § 6 punkti 58;
- 2) ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga töövõimetuse ennetamiseks (377 SE)³. Nimetatud eelnõus tehakse muudatused töötervishoiu ja tööohutuse seaduses (TTOS) töötervishoiuteenuse sättes, millega samuti võetakse üle direktiiv (EL) 2022/431.

Direktiivi 2004/37/EÜ kohaldamisala, millesse seni kuulusid kantserogeensed ja mutageensed ained, laiendatakse direktiiviga (EL) 2022/431, lisades direktiivi 2004/37/EÜ kohaldamisalasse reproduktiivtoksilised ained. Reproduktiivtoksilised on ained või segud, mis loetakse 1A või 1B kategooria reproduktiivsust (inimese paljunemisvõimet) kahjustavaks aineks vastavalt klassifitseerimise kriteeriumidele, mis on esitatud määruse (EÜ) nr 1272/2008 I lisas⁴. Reproduktiivtoksilised ained võivad avaldada kahjulikku mõju täiskasvanud meeste ja naiste suguvõimele, viljakusele ning järglaste arengule.

Tööandjal tuleb edaspidi arvestada, et töötervishoiu ja tööohutuse nõuded, mida varem tuli järgida kantserogeenide ja mutageenide puhul, kehtivad edaspidi ka reproduktiivtoksiliste

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv \(EL\) 2022/431](#), millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv 2004/37/EÜ](#) töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest (kuues üksikdirektiiv nõukogu direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses)

³ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/31b73d45-20c3-4b6a-80c3-0d581a6d49c7/ravikindlustuse-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus-toovõimetuse-ennetamine>

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EÜ\) 1272/2008](#), mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006

ainetega kokkupuute korral (nt kohustus teavitada Tööinspektsiooni, tervisekontrolli nõue, töötajate nimekirja pidamine jms). **Samuti tuleb tööandjal üle vaadata töökeskkond, vajadusel korrigeerida riskianalüüsi ning võtta kasutusele sobivad meetmed ohtlikest ainetest tuleneva terviseriski vähendamiseks, sh tuleb tööandjal hinnata tervisekontrolli vajadust.** Eelnõuga muudetakse lisaks ohtlike kemikaalide piirnorme ja täiendatakse märkeid ainetega kokkupuute ohtlikkuse kohta. Samuti sätestatakse bioloogiline piirnorm pliile.

Lisaks muudetakse eelnõukohase määrusega bioloogiliste ohutegurite määrust, et viia määrus suuremal määral kooskõlla Euroopa Komisjoni direktiiviga (EL) 2019/1833⁵, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/54/EÜ, mis käsitleb töötajate kaitset bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl. Kuigi direktiivi (EL) 2019/1833 muudatused võeti siseriiklikusse õigusesse üle 2020. aasta novembris⁶, juhtis Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) oma 22.12.2023 esitatud märgukirjas Eesti tähelepanu direktiivi ülevõtmisega seotud võimalikele puudustele. Eelnõukohase määrusega tehtavate muudatustega täiendatakse bioloogiliste ohutegurite määrust ja selle lisasid 1–3 (eelnõu lisad 1–3). Bioloogiliste ohutegurite määruuses tehtavad muudatused on peamiselt tehnilist laadi ja parandavad õigusselgust.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töösuhete ja töökeskkonna osakonna nõunikud Dana Kadanik (5912 6091, dana.kadanik@mkm.ee) ja Eneken Sepa (5875 9696, eneken.sepa@mkm.ee) ning sama osakonna töökeskkonna juht Eva Põldis (5913 6476, eva.poldis@mkm.ee).

Eelnõu mõjusid on hinnanud strateegiaosakonna analüütik Marian Juurik (5916 2966, marian.juurik@mkm.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud õigusosakonna õigusnõunik Kaddi Tammiku (5455 0226, kaddi.tammiku@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeletoimetanud Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (Airi.Kapanen@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga võetakse üle Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2022/431, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest. Lisaks tehakse Euroopa Komisjoni märgukirjast tingitult eelnõuga täpsustusi Euroopa Komisjoni direktiivi (EL) 2019/1833, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/54/EÜ, mis käsitleb töötajate kaitset bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl, ülevõtmiseks kehtestatud meetmetesse.

Eelnõuga muudetakse järgmiseid määruseid:

- 1) Vabariigi Valitsuse 5. mai 2000. a määrus nr 144 „Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (RT I, 12.03.2022, 29);
- 2) Vabariigi Valitsuse 15. detsembri 2005. a määrus nr 308 „Kantserogeensete ja mutageensete kemikaalide käitlemisele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (RT I, 17.10.2019, 4);

⁵ Komisjoni [direktiiv \(EL\) 2019/1833](#), millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/54/EÜ I, III, V ja VI lisa üksnes tehniliste kohanduste osas.

⁶ Vabariigi Valitsuse 05. novembri 2020. a määrus „Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruste muutmine“. RT I, 12.11.2020, 1.

- 3) Vabariigi Valitsuse 20. märtsi 2001. a määrus nr 105 „Ohtlike kemikaalide ja neid sisaldavate materjalide kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ning töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“ (RT I, 21.12.2002, 14);
- 4) Vabariigi Valitsuse 20. juuni 2000. a määrus nr 193 „Plii ja selle ioonsete ühendite kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“ (RT I, 12.11.2020, 4).

Eelnõu on puutumuses sotsiaalministri 9. mai 2005. a määruse nr 66 „Kutsehaiguste loetelu“ muutmise eelnõuga. Lisaks on eelnõu puutumuses ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga töövõimetuse ennetamiseks (377 SE)⁷.

Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

Liikmesriikidel tuleb direktiivi (EL) 2022/431 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid riigisissesse õigusesse üle võtta hiljemalt 5. aprilliks 2024.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist. Esimeses sätestatakse bioloogiliste ohutegurite määrase muudatused, teises kantserogeenide määrase muudatused, kolmandas ohtlike kemikaalide määrase muudatused ning neljandas plii määrase muudatused.

Eelnõu §-ga 1 täiendatakse bioloogiliste ohutegurite määrust.

Bioloogiliste ohutegurite määrase muudatused on peamiselt tingitud komisjoni 22.12.2023 a. edastatud märgukirjast Eestile seoses komisjoni direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega Eesti õigusesse. Komisjon juhib oma märgukirjas tähelepanu direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega seotud võimalikele puudustele. Eesti nõustub nende puudustega. Selleks, et viia Eesti õigus vastavusse komisjoni direktiiviga (EL) 2019/1833, tehakse bioloogiliste ohutegurite määrares järgnevalt selgitatud muudatused.

Punktiga 1 asendatakse ohtlike kemikaalide määrase § 4 lõike 2 punkti 2 tekstiosa „töö põllumajandustooteid tootvas ettevõttes“ sõnaga „põllumajandustöö“. Komisjon on oma märgukirjas välja toonud, et riiklik ülevõtmismeede on liiga kitsas, viidates lisaks metsatööl üksnes tööle põllumajandustooteid tootvas ettevõttes, mistõttu on välja jäänud mitmesugused muud põllumajanduses tehtavad tööd.

Direktiiviga (EL) 2019/1833 asendati direktiivi 2000/54/EÜ lisa I, mis sätestab tegevusalade soovitusliku loetelu. I lisa asendamisega tegevusalade soovituslikus loetelus direktiiviga (EL) 2019/1833 aga sisulisi muudatusi ei tehtud, mis tähendab seda, et tekstiosa „töö põllumajanduses“ on olnud direktiivis 2000/54/EÜ aastast 2000. Bioloogiliste ohutegurite määrase § 4 lõike 2 punktis 2 on tekstiosa „põllumajandustooteid tootvas ettevõttes“ olnud samuti alates aastast 2000, kui bioloogiliste ohutegurite määras vastu võeti ning sellega on mõeldud kõiki töid, mida põllumajanduses tehakse. Eeltoodust lähtuvalt ei peetud 2020. aasta novembris, kui direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega muudeti bioloogiliste ohutegurite määrust, vajalikuks muuta bioloogiliste ohutegurite määrase § 4 lõike 2 punkti 2 sõnastust. Küll aga tuleb eelnõu kavandajatel mõnda, et antud sõnastuse tõlgendamisega võivad jääda hõlmamata näiteks ettevõtted, kes ise põllumajandustooteid ei tooda, aga osutavad põllumajandustoodete tootmisega mõeldudteenuseid (näiteks viljavõtu teenust osutav ettevõtte

⁷ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/31b73d45-20c3-4b6a-80c3-0d581a6d49c7/ravikindlustuse-seaduse-muutmise-ja-sellega-seondult-teiste-seaduste-muutmise-seadus-toovoimetuse-ennetamine>

ja seal töötavad töötajad). Selleks, et tagada õigusselgus, asendame tekstiosa „töö põllumajandustooteid tootvas ettevõttes“ sõnaga „põllumajandustöö“.

Punkti 2 asendatakse bioloogiliste ohutegurite määruse lisad 1–3 uute lisadega (eelnõu lisad 1–3).

Eelnõuga tehtavad muudatused bioloogiliste ohutegurite määruse lisades 1–3 on peamiselt tehnilist laadi, eesmärgiga viia bioloogiliste ohutegurite määrus kooskõlla direktiiviga (EL) 2019/1833.

Eelnõuga asendatakse bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 1 eriabinõu punkti 3 sõna „laminaarkapis“ tekstiosaga „ohutuskapis või isoleeritult või kasutades muud sobivat kaitset“. Muudatuse eesmärk on õigusselguse huvides laiendada ruumide/kaitsete loetelu, kus nakkusohtlikku materjali (sh loomi) võib käidelda. Muudatus on kooskõlas direktiiviga (EL) 2019/1833, mille lisa V eriabinõu punkt 3 sätestab samuti lahtise loetelu ruumidest/kaitsetes, mis on sobivad nakatunud materjalide käitlemiseks „Nakatunud materjali, sh loomi, käideldakse ohutuskapis või isoleeritult või kasutades muud sobivat kaitset“.

Lisaks tehakse eelnõuga bioloogiliste ohutegurite määruse lisas 1 vormistuslike muudatusi, tõstes lisa viimaselt leheküljelt tekstiosa „loetletud eriabinõusid rakendatakse vastavalt tegevuse laadile, töökeskkonna riskianalüüsi tulemustele ja bioloogilise ohuteguri nakatamisvõimele“ sissejuhatava märkuse alla ning sissejuhatavat märkust täiendatakse lausega „Ohutustasemeid ja eriabinõusid rakendatakse diagnostika- ja katselaborites ning tervishoiuteenuse osutamise ja veterinaarpraksisega tegelevate ettevõtete isolatsiooniruumides, kus viibivad 3. või 4. ohurühma bioloogiliste ohuteguritega nakatunud või nakkuskahtlusega patsiendid või loomad“. Samuti eemaldatakse lisa pealkirja lõpust märged „(***)“ ja tekstiosa „loetletud eriabinõusid rakendatakse vastavalt tegevuse laadile, töökeskkonna riskianalüüsi tulemustele ja bioloogilise ohuteguri nakatamisvõimele“ algusest. Vormistuslike muudatuste eesmärk on lihtsustada lisa arusaamist ja loetavust.

Eelnõuga on bioloogiliste ohutegurite määruises lisas 2 tehtud alljärgnevad muudatused/täiendused:

– 4. ja 18. eriabinõu ohutustasemete 2–4 nõudeid täiendatakse sõnaga „valideeritud“⁸. Valideerimise eesmärk on, et keemiline või füüsikaline meetod, mida kasutatakse näiteks heitvee kahjutuks muutmiseks, oleks piisavalt tõhus, muutes heitvee enne kanalisatsiooni laskmist kahjutuks. Direktiiviga (EL) 2019/1833 muudeti direktiivi 2000/54/EÜ lisa VI, mis sätestab ohutusmeetmed tööstusprotsesside puhul. VI lisa asendamisega täiendati direktiivi 2000/54/EÜ 4.⁹ ja 6(l).¹⁰ eriabinõu ohutustaseme 2 tekstiosa sõnadega "keemilise ja füüsikalise", ohutustaseme 3–4 tekstiosa jäi samaks, mis tähendab seda, et tekstiosa „muudetud kahjutuks valideeritud keemilise või füüsikalise meetodiga“ on olnud direktiivis 2000/54/EÜ aastast 2000. Bioloogiliste ohutegurite määruse lisas 2 on ohutustasemete 3–4 eriabinõud "vedelaid jäätmeid ei tohi suletud süsteemist välja võtta enne, kui eluvõimelised organismid on muudetud kahjutuks keemilise või füüsikalise meetodiga" ja „heitvesi muudetakse kahjutuks enne kanalisatsiooni laskmist töödeldakse keemiliselt või füüsiliselt“ olnud määruse lisas 2 alates 2000. aastast ning sellega on mõeldud keemilisi või füüsikalisi meetodeid, mis on valideeritud. Eeltoodust lähtuvalt ei peetud 2020. aasta novembris, kui direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega muudeti bioloogiliste ohutegurite määrust, vajalikuks eraldi lisas 2

⁸ Valideerimine eeldab toimingute, näiteks uuringute, teostamist, et kontrollida keemilise või füüsikalise meetodi, mida soovitakse bioloogilise ohuteguri kahjutuks muutmiseks kasutada, toimimist ning mis kinnitab, et meetod mida kasutatakse on asjakohane.

⁹ Vedelaid jäätmeid ei tohi suletud süsteemist välja võtta enne, kui eluvõimelised organismid on:

¹⁰ Heitvee töötlemine enne äravoolu laskmist

välja tuua mõistet „valideeritud“. Küll aga tuleb eelnõu kavandajatel mõnda, et kehtiva bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2 4. ja 18. eriabinõu ohutustasemete sõnastuse tõlgendamisega võib tekkida olukord, kus ettevõtte ei pea vajalikuks kasutada keemilisi või füüsikalisi meetodeid, mis on valideeritud ning selle tulemusel võib jõuda kanalisatsiooni ja keskkonda bioloogilisi ohutegureid, mis on ohtlikud näiteks inimestele. Selleks, et tagada õigusselgus, asendame bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2 4. ja 18. eriabinõu ohutustasemete tekstiosa „muudetud kahjutuks keemilise või füüsikalise meetodiga“ tekstiosaga „muudetud kahjutuks valideeritud keemilise või füüsikalise meetodiga“;

– 6. ja 7. eriabinõus asendatakse õigusselguse huvides mõiste „ala“ mõistega „kontrollitav ala“. Komisjon tõi oma märgukirjas välja, et kehtiva bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2 6. ja 7. eriabinõu sõnastus võib tekitada segadust ja õiguskindlusetust ning vähendada ohutusmeetmete tõhusust, kuna ala, mille suhtes tuleb ohutusmeetmeid rakendada, ei ole piisavalt täpsustatud. Kuigi kehtivas bioloogiliste ohutegurite määruse lisas 2 puudub ala täpsustus, siis sisuliselt on kehtiva regulatsiooniga mõeldud kontrollitavat ala nagu on nimetatud direktiivis (EL) 2019/1833. Küll aga tuleb eelnõu kavandajatel mõnda, et kehtiva sõnastusega tõlgendamisega võib tekkida olukord, kus „ala“ mõiste võib tekitada segadust. Selleks, et tagada õigusselgus, asendame mõiste „ala“ mõistega „kontrollitav ala“. Kontrollitava alaga on mõeldud töökeskkonnas piiritletud ala, kus bioloogiliste ohuteguritega tegeletakse. Kontrollitava ala eesmärk on tagada, et bioloogilised ohutegurid ei jõuaks ettevõtte teistesse tööruumidesse või keskkonda. Näiteks peab olema kontrollitud ala suurus selline, et suletud süsteemi kogu sisaldis (bioloogilised ohutegurid) ei väljuks lekke korral ala piiridest, ehk ei väljuks ettevõtte töökeskkonda, kus ei ole tagatud asjakohane kaitse bioloogiliste ohutegurite osas;

– 7. eriabinõus asendatakse mõiste „desinfitseerimiseks“ mõistega „fumigatsiooniks“. Direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega 2020. aasta novembris muudeti bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2, kuid muudatusega jäi eksimuse tõttu sisse mõiste „desinfitseerima“, mis tähendab pisikute hävitamist füüsikaliste protseduuride või keemiliste ainete kasutamisega, mitte mõiste „fumigatsioon“, mis tähendab aga keemiliste ühendite kasutamist gaasi või suitsuna putukate või kahjurite hävitamiseks ning mida on mõeldud direktiiviga (EL) 2019/1833 tehtud muudatustes;

– 9. eriabinõus asendatakse tekstiosa „filtrite (HEPA-filter või samaväärne)“ tekstiosaga „HEPA-filtri“. Komisjon on oma märgukirjas välja toonud, et riiklik meede paistab olevat leebem, kui direktiivis (EL) 2019/1833 ette nähtud meede, kuna on lubatud kasutada ka muid filtreid lisaks HEPA-filtritele. Lisaks täiendatakse eriabinõud sõnadega „kontrollitaval alal“, et oleks selge ja arusaadav, millisel alal peab ohuvahetus toimuma läbi HEPA-filtri. Täiendus on kooskõlas direktiiviga (EL) 2019/1833;

– 10. eriabinõus asendatakse mõiste „tööruumis“ mõistega „kontrollitaval alal“. Komisjon on oma märgukirjas selgitanud, et siseriikliku meetme sõnastust võib tekitada segadust ja õiguskindlusetust ning vähendada ohutusmeetme tõhusust, kuna mõiste „tööruum“ näib olevat liiga lai. Kuigi kehtivas bioloogiliste ohutegurite määruse lisas 2 puudub tööruumi täpsustus, siis sisuliselt on kehtiva regulatsiooniga mõeldud kontrollitavat ala nagu on nimetatud direktiivis (EL) 2019/1833. Küll aga tuleb eelnõu kavandajatel mõnda, et kehtiva sõnastusega tõlgendamisega võib tekkida olukord, kus „tööruumi“ mõiste võib tekitada segadust. Selleks, et tagada õigusselgus, asendame mõiste „tööruum“ mõistega „kontrollitav ala“;

– 11. eriabinõus täiendatakse lause algust õigusselguse huvides tekstiosaga „kontrollitaval alal“, et viia bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2 kooskõlla direktiiviga (EL) 2019/1833, et oleks üheselt arusaadav, millisel alal tagatakse piisav ventilatsioon õhu saastumise vähendamiseks;

– 12. eriabinõu neljanda ohutustaseme nõuet täiendatakse tekstiosaga „vastavaks otstarbeks rajatud“. Direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega 2020. aasta novembris muudeti bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2, kuid muudatusega jäi ekslikult lisamata ohutustaseme nõude täpsustus;

- 15. eriabinõus täiendatakse õigusselguse huvides lauset sõnaga „kontrollitavalt“, et oleks selge, enne milliselt alalt lahkumist tuleb töötajal duši all käia. Komisjon on oma märgukirjas selgitanud, et siseriikliku meetme sõnastus võib tekitada segadust ja õiguskindlusetust ning vähendada kõnealuse ohutusmeetme tõhusust, kuna selles ei ole piisavalt täpsustatud ala, mille suhtes eespool nimetatud ohutusmeedet tuleb kohaldada;
- 17. eriabinõus täiendatakse õigusselguse huvides tekstiosaga „enne selle äravoolu laskmist“, et oleks selge ja arusaadav, enne mida tuleb pesuvesi kahjutuks muuta. Vastav täpsustus on ka direktiivis 2000/54/EÜ ning direktiiviga (EL) 2019/1833 tehtud muudatustes.

Bioloogiliste ohutegurite lisa 2 tehtud muudatuste tulemusel peavad tööandjad, kellel on 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega tööstuslike protsesside korral kokkupuute oht, vaatama üle, kas eriabinõud, mida rakendatakse on vastavuses bioloogiliste ohutegurite lisa 2 nimetatud nõuetele ning kui mitte, siis vastavad eriabinõud kasutusele võtta. Lisaks vajadusel täiendada töökeskkonna riskianalüüsi ning viia läbi töötajate juhendamine, et nad oleksid uuest/uuendatud eriabinõudest teadlikud. Näiteks tuleb tööandjal kontrollida, et kas meetmed, millega vedelates jäätmetes eluvõimelisi organisme ning heitvett kahjutuks muudetakse, on valideeritud. Kui selgub, et füüsikaline või keemiline meetod, mida kasutatakse, ei ole valideeritud, tuleb tööandjal viia läbi vastavasisuline valideerimine.

Lisaks täiendatakse eelnõuga bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 3 uue bioloogilise ohuteguriga – Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga, mis kuulub 3. ohurühma¹¹ ning millel on lisatud märg „V¹²“. Samuti on tehtud tehniline muudatus ning eemaldatud bakteri „*Neisseria meningitidis*“ märkuse V järelt lisa märkus „(a- ja c-serotüüpidele)“.

Direktiivi (EL) 2019/1833 ülevõtmisega 2020. aasta novembris muudeti bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 3, kuid ekslikult jäi lisamata Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüüp, millele ka komisjon oma märgukirjas tähelepanu juhtis ning eksimusest jäi eemaldamata bakteri „*Neisseria meningitidis*“ märkuse V järelt lisa märkus „(a- ja c-serotüüpidele)“.

Uue bioloogilise ohuteguri lisandumisel lisa 3 loendisse peavad tööandjad, kelle töökeskkonnas esineb Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga kokkupuute oht, määrama kindlaks töötaja nakatumisohu laadi, suuruse ja kestuse, hindama riski töötaja tervisele ning võtma seejärel tarvitusele vajalikud ennetusabinõud.

Kui töötajad on otseses kokkupuutes bioloogilise ohuteguriga, tuleb tööandjal rakendada bioloogiliste ohutegurite määruse §-des 5–16 nimetatud ennetusabinõusid, näiteks: vältima võimaluse korral tervisele ohtliku ohuteguri kasutamist; märgistama bioloogilisest ohutegurist mõjutatud piirkonnad töökeskkonnas; väljastama töötajatele isikukaitsevahendid; võtma tarvitusele tööhügieeni abinõud; korraldama töötajate väljaõppe enne bioloogiliste ohuteguritega töö alustamist; koostama bioloogiliste ohutegurite käitlemise juhised; tulenevalt tegevusaladest rakendama bioloogiliste ohutegurite määruse lisades 1–2 nimetatud abinõusid. Töökeskkonnas, kus riskianalüüsi tulemustest nähtub, et töötajal ei ole otsest kokkupuudet bioloogilise ohuteguriga, kuid töötaja võib olla töötingimuste või töö laadi tõttu bioloogilisest ohutegurist ohustatud, tuleb tööandjal rakendada bioloogiliste ohutegurite määruse §-des 5 ja 7–13 nimetatud abinõusid. See tähendab seda, et tööandja peab riskianalüüsis hindama töökeskkonnas esinevaid riske ning võtma tarvitusele vajaminevad abinõud, sh peab tööandja hindama, kas ja mis ulatuses on asjakohane rakendada bioloogiliste ohutegurite määruse §-des 5 ja 7–13 nimetatud abinõusid.

¹¹ 3. ohurühma ohutegurid võivad põhjustada inimese rasket haigestumist, seetõttu ohustavad tõsiselt töötaja tervist; võivad põhjustada nakkusohu elanikkonnale, kuid nende vastu on olemas tõhusad ennetus- ja ravivahendid;

¹² Tõhus vaktsiin saadaval ja Euroopa Liidus registreeritud.

Eelnõu §-ga 2 täiendatakse kantserogeenide määrust.

Tööandja on kohustatud kaitsma töötajate tervist, tagades selleks võimalikult madalate riskidega töökeskkonna. Selleks peab tööandja töökeskkonna riskianalüüsi käigus kindlaks määrama ohtlike kemikaalidega kokkupuute laadi, ulatuse ja kestuse, hindama riski töötajate tervisele ja ohutusele ning võtma tarvitusele vajalikud ennetusabinõud. Samuti on tööandja kohustatud töökeskkonna riskianalüüsi käigus mõõtma töökeskkonna õhus keemiliste ainete sisaldust ja võrdlema neid ohtlike kemikaalide lisas esitatud kehtivate piirnormidega. Eelnõuga tehtavate muudatuste tõttu võib tööandjal tekkida vajadus üle vaadata, milliste keemiliste ohuteguritega puutuvad töötajad tema töökeskkonnas kokku ja millised nõuded võivad tööandjale lisanduda.

Punktiga 1 muudetakse kantserogeenide määruse pealkirja, lisades pealkirja *reproduktiivtoksilised ained*, kuivõrd edaspidi kohaldub kantserogeenide määrus peale kantserogeenide ja mutageenide ka reproduktiivtoksilistele ainetele.

Punktidega 2–4 ja 7 laiendatakse kantserogeenide määruse kohaldamisala reproduktiivtoksilistele ainetele. Kuna direktiivi 2004/37/EÜ kohaldamisala, millesse seni kuulusid kantserogeensed ja mutageensed ained, laiendatakse direktiiviga (EL) 2022/431, siis edaspidi kohalduvad kantserogeenidele ja mutageenidele kehtinud töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ka reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute korral.

Näiteks tähendab see, et peale riskide hindamise ja terviseriski vähendamise meetmete võtmise tuleb tööandjal korraldada töötajatele väljaõpe, kui nad puutuvad töökeskkonnas kokku reproduktiivtoksiliste ainetega. Uue kohustusena tuleb tööandjal hakata reproduktiivtoksiliste ainetega töökeskkonnas kokkupuute korral pidama inimeste üle arvestust ehk tuleb koostada töötajate nimekiri, kes, millise tööprotsessi käigus, kui kaua ja millise reproduktiivtoksilise ainega kokku puutub. Tulenevalt kantserogeenide määruse § 8 lõikest 1 on edaspidi tööandja kohustatud Tööinspektsiooni teavitama enne reproduktiivtoksiliste ainetega töö alustamist. Sama sätte lõike 2 kohaselt tuleb Tööinspektsiooni teavitada esimesel võimalusel, kui riskianalüüsi käigus avastatakse, et töökeskkonnas esinevad reproduktiivtoksilised ained, mutageenid või kantserogeenid. **Samuti tuleb reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuutuvatele töötajatele korraldada tervisekontroll enne, kui nad alustavad tööd sellises töökeskkonnas.** Töötervishoiuarsti määratud juhtudel peab töötaja läbima tervisekontrolli ka pärast kantserogeeni, mutageeni või reproduktiivtoksilise ainega kokkupuutumise lõppu.

Punktiga 5 täiendatakse kantserogeenide määruse § 4 lõiget 4 ja sätestatakse, et kui kantserogeenide määruse § 4 lõikes 3 nimetatud suletud süsteemi kasutamine ei ole tehniliselt võimalik, peab tööandja tagama, et töötajate kokkupuute kantserogeenide, mutageenidega või toimetähtsate reproduktiivtoksiliste ainetega oleks minimeeritud ning vastava kemikaali tekitatav ohutegur ei ületaks sätestatud töökeskkonna piirnormi. Sarnane põhimõte on kantserogeenide määruks juba kehtinud mutageenide ja kantserogeenide korral, kuna direktiiv (EL) 2022/431 laiendab kohaldamisala, siis edaspidi kehtib nimetatud terviseriski vähendamise põhimõte ka toimetähtsate reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute kohta.

Kuna toimetähtsate reproduktiivtoksilisel ainel ei ole töötaja tervisele teaduslikult kindlaks tehtud ohutu piirnormi, peab tööandja selliste ainete kasutamisel olema eriti hoolas ja jälgima töökeskkonda, et risk töötaja tervisele oleks kokkupuutest nimetatud ainega võimalikult suures ulatuses minimeeritud. Mutageenide ja suurema osa kantserogeenide puhul ei ole seni olnud teaduslikult võimalik kindlaks teha koguseid, millest madalama koguse puhul ei oleks

kokkupuutel kahjulikku tervisemõju. Lähtudes direktiivist 2004/37/EÜ ei kõrvalda kantserogeenidega ja mutageenidega töökohas kokkupuute piirnормide kehtestamine täielikult ohte töötajate tervisele ja ohutusele, mis tulenevad nende kemikaalidega kokkupuutest (jääkrisk).

Punktiga 6 täiendatakse kantserogeenide määruse § 4 lõigetega 4¹–4⁴, millega reguleeritakse seda, kuidas töökeskkonnas vähendada reproduktiivtoksilistest ainetest põhjustatud terviseriski.

Direktiivis (EL) 2022/431 esitatakse kaks uut terminit, mis sätestatakse kantserogeenide määruse § 4 lõigetes 4¹ ja 4³.

Enamiku reproduktiivtoksiliste ainete puhul on võimalik teaduslikult kindlaks teha tase, millest madalamale jääva ainekogusega kokkupuude ei põhjusta tervisele kahjulikku mõju. Selliseid reproduktiivtoksilisi aineid nimetatakse *toimelävega reproduktiivtoksilisteks aineteks*. Toimelävega reproduktiivtoksiline aine on reproduktiivtoksiline aine, millel on ohutu kokkupuute tase ja millest madalamale jääva kogusega kokkupuude ei kujuta endast ohtu töötaja tervisele (termini mõistesisu on sätestatud lõikes 4³). *Toimelävega reproduktiivtoksiline aine* on see-eest reproduktiivtoksiline aine, millel ei ole töötajate tervisele ohutut kokkupuute taset. See tähendab, et isegi siis, kui keemilisele ohutegurile on sätestatud piirnорм, võib aine avaldada negatiivset mõju töötaja tervisele ehk kahjustada tervist ka siis, kui sellise aine sisaldus töökeskkonna õhus on väiksem kui sätestatud piirnорм (termini mõistesisu on sätestatud lõikes 4¹).

Kantserogeenide määruse § 4 lõikes 4² nähakse ette direktiivist (EL) 2022/431 tulenev nõue, et juhul, kui toimelävega reproduktiivtoksilist ainet ei ole tehniliselt võimalik kasutada või valmistada suletud süsteemis, tagab tööandja, et toimelävega reproduktiivtoksilise ainega kokkupuutest tulenev oht töötajale viiakse miinimumini.

Euroopa Komisjon alles alustab reproduktiivtoksiliste ainete hindamist vastavalt sellele, kas tegemist on toimelävega või toimelävega ainega. Nende ainete kohta, mis on reproduktiivtoksilised ained ja millele on piirnорм juba sätestatud, kasutab Euroopa Komisjon nimetust *muud reproduktiivtoksilised ained kui toimelävega ja toimelävega ained*.

Juba praegu on kehtivas õiguses sätestatud reproduktiivtoksilised ained koos piirnормidega. Kuna Euroopa Komisjon aga alles alustab reproduktiivtoksiliste ainete hindamist ja liigitamist toimelävega või toimelävega aineteks, ei saa tööandja praegu veel arvestada, et need ained, millele piirnорм on kehtestatud, liigituksid ühte või teise hulka. Toimelävega või toimelävega reproduktiivtoksiliseks aineks liigitamata reproduktiivtoksilisi aineid nimetab Euroopa Komisjon *muud kui reproduktiivtoksilisteks aineteks kui toimelävega ja toimelävega ained*.

Kantserogeenide määruse § 4 lõike 4⁴ kohaselt lähtub tööandja *muude reproduktiivtoksiliste ainete kui toimelävega ja toimelävega reproduktiivtoksiliste ainete* suhtes käesoleva määruse § 4 lõikest 4² ja võtab asjakohaseid meetmeid, et viia ainega kokkupuutest tulenev oht miinimumini, arvestades, et sellise reproduktiivtoksilise aine puhul ei pruugi olla olemas töötajate tervisele ohutut kogust.

Töölase kokkupuute siduvad piirnормid ei mõjuta tööandjate muid direktiivist 2004/37/EÜ tulenevaid kohustusi, eelkõige kohustust vähendada kantserogeenide, mutageenide ja reproduktiivtoksiliste ainete kasutamist töökohal, ennetada või vähendada töötajate kokkupuudet kantserogeenide, mutageenide ja reproduktiivtoksiliste ainetega, või meetmeid, mis tuleks selle saavutamiseks rakendada. Need meetmed peaksid, kui see on tehniliselt

võimalik, hõlmama kantserogeenide, mutageenide ja reproduktiivtoksiliste ainete asendamist aine, segu või protsessiga, mis ei ole ohtlik või on vähem ohtlik töötajate tervisele, või suletud süsteemide kasutamist või muid meetmeid, mille eesmärk on vähendada töötajate kokkupuute taset.

Punktiga 8 täiendatakse määruse § 9 lõikega 1¹, mis täpsustab väljaõppe kohandamise kohustust. Väljaõpet tuleb ülevõetava direktiivi (EL) 2022/431 kohaselt kohandada uue või muutunud ohu arvesse võtmiseks, eelkõige juhul, kui töötajad puutuvad või võivad kokku puutuda uue või mitme eri kantserogeeni, mutageeni või reproduktiivtoksilise ainega, sealhulgas nendega, mis sisalduvad ohtlikes ravimites, või juhul, kui tööga seotud asjaolud muutuvad.

Teatavad ohtlikud ravimid sisaldavad üht või mitut ainet, mis vastavad määruses (EÜ) nr 1272/2008 sätestatud kantserogeenseks (1A või 1B kategooria), mutageenseks (1A või 1B kategooria) või reproduktiivtoksiliseks aineks (1A või 1B kategooria) klassifitseerimise kriteeriumidele ning kuuluvad seega direktiivi 2004/37/EÜ kohaldamisalasse. Selge ja ajakohastatud teave ravimi sellistele kriteeriumidele vastavuse kohta ei ole Euroopa Komisjoni hinnangul töötajatele, tööandjatele või täitevasutustele kergesti kättesaadav. See tähendab tööandjale seda, et juhul, kui töökeskkonnas on kasutusel ravim, mis omakorda sisaldab kantserogeenset, mutageenset või reproduktiivtoksilist koostisosa, siis sellisel juhul tuleb ravimi käitlemisele töökeskkonnas pöörata tähelepanu riskianalüüsis, hinnata sellisest ravimi käitlemisest tulenevat riski töötaja tervisele, kes sellega kokku puutub, ja võtta asjakohaseid ohutusmeetmeid. Et tagada direktiivi 2004/37/EÜ nõuetekohane rakendamine ning selgitada selliste ohtlike ravimite kasutamist ja käitlemisega seotud ohtusid, on vaja võtta meetmeid, mis aitavad tööandjatel need ained tuvastada. Euroopa Komisjon esitab kooskõlas Euroopa Komisjoni 28. juuni 2021. a teatisega ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegilise raamistiku aastateks 2021–2027¹³ kohta suunised töötajate kaitsmiseks ohtlike ravimitega kokkupuutumise eest, sealhulgas koolituse, protokoll, järelevalve ja seire kohta.

Ohtlike ravimitega kokkupuute hindamisel peaksid tööandjad pöörama tähelepanu sellele, et selliste ravimite asendamise nõue ei kahjustaks patsientide tervist.

Punktis 9 sõnastatakse ümber § 9 lõige 2. Tööandjale nähakse ette töötajate väljaõppe regulaarse kordamise kohustus vastavalt vajadusele. Varasem säte oli sõnastatud koos näidetega, mille korral tuli tööandjal väljaõpet uuesti korrata, uue sätte sõnastus on üldisem ja paindlikum, mis annab võimaluse arvestada ka uude olukordadega ja muudatustega töökeskkonnas, mille tõttu osutub vajalikuks väljaõppe kordamine. Väljaõpet tuleb korraldada edaspidi regulaarselt vastavalt olukorrale ja vajadusele töökeskkonnas. Näiteks on vaja korraldada väljaõpet, kui osa töötajatest, kes puutuvad oma igapäevases töös kokku reproduktiivtoksiliste ainetega, kantserogeenide või mutageenidega, on vahetunud; kui kasutama on hakatud uusi keemilisi aineid, töövõtteid, tehnoloogiaid, seadmeid või kasutusel on uued tööprotsessid; kui suurenenud on tööga seotud haigestumiste arv või kutsehaiguste arv. Tegemist on näidetega, kuivõrd tegelikku olukorda ettevõttes saab hinnata tööandja, kes vahetult töökeskkonda kujundab.

Punktiga 10 sätestatakse uus kohustus ja täiendatakse § 9 lõikega 3. Direktiiv (EL) 2022/431 näeb ette, et tervishoiuasutustes tuleb väljaõpet regulaarselt korraldada töötajatele, kes puutuvad kokku kantserogeenide, mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainetega, eriti kui kasutatakse neid aineid sisaldavaid uusi ohtlikke ravimeid. Töötajatel on vaja piisavat ja asjakohast koolitust, kui nad puutuvad kokku või võivad kokku puutuda kantserogeenide,

¹³ Euroopa Komisjoni 28. juuni 2021. a teatis „[Euroopa Komisjoni töötervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027. Töötervishoid ja tööohutus muutumas maailmas](#)“.

mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainetega, sealhulgas teatavates ohtlikes ravimites sisalduvate ainetega. Koolitust, mida tööandja on direktiivi 2004/37/EÜ artikli 11 kohaselt kohustatud pakkuma, tuleb kohandada, et võtta arvesse uusi või muutunud ohte, eelkõige juhul, kui töötajad puutuvad kokku uute kantserogeenide, mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainetega või mitme nimetatud ainega korraga, sealhulgas ohtlikes ravimites sisalduvate ainetega, või juhul, kui tööga seotud asjaolud muutuvad.

Punktiga 11 laiendatakse tööandja kohustust pidada arvestust töötajate üle, kes on mõjutatud töökeskkonnas reproduktiivtoksilistest ainetest. Seni nägi kantserogeenide määrase § 11 ette kohustuse tööandjale pidada nimekirja töö tõttu kantserogeenidest või mutageenidest ohustatud töötajatest, kandes nimekirja töötaja, tema kokkupuute aja, aine nimetuse ja tööprotsessi kirjelduse. Direktiiv (EL) 2022/431 näeb ette nimekirja pidamise kohustuse ka nende töötajate kohta, kes puutuvad töökeskkonnas kokku reproduktiivtoksiliste ainetega. Kui andmeid nimekirja kantud töötaja kohta peab tööandja hoidma ajakohasena ja säilitama vähemalt 40 aastat pärast töötaja viimast kokkupuudet kantserogeeni või mutageeniga, siis reproduktiivtoksiliste ainete korral hoiab tööandja andmeid nimekirja kantud töötaja kohta ajakohasena ja säilitab vähemalt viis aastat pärast kokkupuute lõppu.

Euroopa Komisjoni mõju hindamise aruandest nähtub, et andmete lühem säilitustähtaeg võib reproduktiivtoksiliste ainete puhul olla seotud nimetatud aine põhjustatud tervisemõju avaldumisega. Reproduktiivtoksilise ainega kokkupuute korral avaldub tervisemõju keskmiselt kas vahetult pärast kokkupuudet või veerand aastat pärast kokkupuudet. Kantserogeeni ja mutageeni puhul ei ole välistatud tervisemõju kohene avaldumine, kuid keskmiselt muutuvad tervisenäitajad alles kahe aasta pärast ja kõige hiljem on tervisemõju avaldunud 40 aastat pärast kokkupuudet keemilise ohuteguriga.¹⁴

Punktis 12 täpsustatakse ja täiendatakse § 12 lõike 2 esimese lause sõnastust.

Direktiiv (EL) 2022/431 näeb ette, et juhul, kui töötajal avastatakse tervisehäire, mis on eelduslikult tekkinud kantserogeenide, mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute tagajärjel, või kui leitakse, et töötaja kehas on ületatud bioloogilist piirnormi, tuleb tööandjal töötervishoiuarsti otsuse alusel saata teised samamoodi töökeskkonnas kantserogeenide, mutageenide või reproduktiivtoksiliste ainetega kokku puutunud töötajad tervisekontrolli.

Töötervishoiuarsti otsus on töötervishoiuarsti diskretsioon nii selles küsimuses, kas saata konkreetne töötaja ja/või tema kolleegid tervisekontrolli kui ka küsimuses, mis puudutab kokkupuute seost kemikaaliga. Töötervishoiuarsti otsus on tööandjale täitmiseks kohustuslik TTOS sätete alusel. Seega, kui töötervishoiuarst tuvastab, et tervisehäire võib olla tekkinud kokkupuutest ohtliku kemikaaliga või kui on ületatud bioloogilist piirnormi ja leiab, et teised töötajad, kes on samamoodi olnud eksponeeritud kemikaalile peaksid läbima tervisekontrolli, siis selline otsus on tööandjale täitmiseks kohustuslik. Töötervishoiuarst saab ka otsustada, et teised töötajad ei pea tervisekontrolli läbima.

Samamoodi *kemikaalile eksponeeritud* töötajad töökeskkonnas kemikaalidega kokkupuute mõistes tähendab näiteks seda, et töötajad teevad sarnast tööd või puutuvad kokku sama tööprotsessiga, on eksponeeritud samadele keemilistele ohuteguritele sama pikalt või esineb muu taoline olukord. Samalaadsed tingimused ega sama eksponeeritus ei ole töötajatel juhul, kui tööandja on koostanud üldise riskianalüüsi kogu ettevõtte kohta, arvestamata töötajate individuaalseid tööülesandeid ja riske seoses nende töö spetsiifikaga. Kui näiteks töötaja A

¹⁴ Commission Staff Working Document, Impact Assessment, Brussels, 22.9.2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0183>

töötab tootmisliinil kemikaalidega ja töötaja B istub teise hoone ruumis müügisalongis ja on müügiesindaja, siis olenemata sellest, et töötajatele on tööandja koostanud sama riskianalüüsi, ei ole tegemist samalaadsetes tingimustes töötamisega. Seega, kui töötajal A leitakse keemilise ohuteguriga kokkupuute tagajärjel tekkinud tervisehäire, ei pea tervisekontrolli minema töötaja B. Kirjeldatu on eelnõu koostajate selgitus, tegelikku olukorda, sh töötaja eksponeeritust kemikaalidele töökeskkonnas, hindab tööandja.

Ohtlikest kemikaalidest on Eestis praegu kehtestatud bioloogiline piirnorm vaid pliiile. Kehtivas plii määruses on ette nähtud bioloogilised piirnormid (lisaks siduvale bioloogilisele piirnormile), mis on rangemad kui kehtestatav siduv bioloogiline piirnorm ja mille ületamisel kaasneb tööandjal kohustus saata tervisekontrolli kõik teised töötajad, kes töötavad sama laadi oludes (plii määruse § 4 lõige 4 punkt 4). Kantserogeenide määruse § 12 lõige 2 on sõnastatud üldisemalt, arvestades tulevasti bioloogilisi piirnorme, sealhulgas nende ainete puhul, mille kohta ei ole praegu bioloogilisi piirnorme veel kehtestatud, kuid mille kehtestamise vajadust on rõhutatud direktiivi (EL) 2022/431 selgituspunktides.

Punktiga 13 täiendatakse normitehnilist viidet seoses direktiiviga (EL) 2022/431, mida üle võetakse.

Eelnõu §-ga 3 tehakse muudatused ohtlike kemikaalide määruses.

Punktiga 1 täiendatakse määruse preambulit pärast sõna „seaduse“ tekstiosaga „§ 3 lõike 4“. Tegemist on normitehnilise täpsustusega. TTOS § 3 lõige 4 annab volituse kehtestada Vabariigi Valitsuse määrusega töökeskkonna ohutegurite piirnormid, varasemalt on keemiliste ohutegurite piirnormide kehtestamiseks peetud sobivaks TTOS § 7 lg-s 3 sätestatud volitust. Kuivõrd eelnõuga kehtestatakse ohtlike kemikaalide piirnorme, siis on eelnõu koostajad jõudnud arusaamani, et korrektne oleks piirnormide kehtestamise ulatuses tugineda lisaks TTOS-i § 3 lg-s 4 sätestatud volitusele. Seetõttu on korrektne lisada määrusesse viide TTOS-i § 3 lõikele 4.

Punktiga 2 muudetakse § 11¹ pealkirja.

Tegemist on tehnilise muudatusega. Kuna direktiiv (EL) 2022/431 laiendab direktiivi 2004/37/EÜ kohaldamisala ka reproduktiivtoksilistele ainetele ning direktiivist tulenevad kemikaalide piirnormid, mis jõustuvad üleminekuperioodi lõpus, ja määruse § 11¹ on seotud direktiivi 2004/37/EÜ muudatuste ülevõtmisega seotud rakendussätetega, lühendatakse paragrahvi pealkirja, muutes selle loetavamaks ja täpsemaks.

Punktiga 3 täiendatakse ohtlike kemikaalide määruse § 11¹ lõigetega 10–12, mis sätestavad keemiliste ohutegurite piirnormide jõustumise ja kehtimise kuupäevad direktiivi (EL) 2022/431 kohaselt.

Enam kui miljon Euroopa Liidu töötajat puutub kokku akrüülnitriili, nikliühendite ja benseeniga oma töökeskkonnas. Kui Euroopa Liidu tasandil meetmeid ei võeta, põhjustaks tööalane kokkupuude nende kolme ainega järgmise 60 aasta jooksul peaaegu 2000 vähktõve- ja muud tööga seotud haigusjuhtu.¹⁵

¹⁵ Komisjoni talituste töödokument (22.09.2020). Mõju hindamise aruande kommenteeritud kokkuvõte. Brüssel. eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0184

Mõjur **benseeni** (CAS number 71-43-2) piirnorm 0,66 mg/m³ (0,2 ppm) jõustub 6. aprillil 2026. a. Benseen vastab määruses (EÜ) nr 1272/2008¹⁶ sätestatud kantserogeenseks (1A kategooria) klassifitseerimise kriteeriumidele ja on seega kantserogeen direktiivi 2004/37/EÜ tähenduses. Näiteks võib benseen põhjustada leukeemiat. Benseen võib imenduda lisaks naha kaudu. Sellega võib kokku puutuda näiteks kütuse töötlemisel, laborites ja autotöökodades. Benseeni puhul võib olla mõnes sektoris lühikese aja jooksul raske täita piirnormi 0,66 mg/m³ (0,2 ppm) ja seetõttu kehtestab direktiiv (EL) 2022/431 üleminekuperioodi. Üleminekumeetmena näeb direktiiv ette piirnormi 3,25 mg/m³ (1 ppm) kohaldamist kuni 4. aprillini 2024 ja piirnormi 1,65 mg/m³ (0,5 ppm) kohaldamist alates 5. aprillist 2024 kuni 5. aprillini 2026.

Kuna Eestis kehtib juba praegu benseeniga pikaajalise kokkupuute korral rangem piirnorm 1,5 mg/m³ (0,5 ppm) ja lühiajalise kokkupuute piirnorm 9 mg/m³ (3 ppm), siis kehtib nimetatud piirnorm kuni 5. aprillini 2026 ning alates 6. aprillist 2026 kohaldatakse benseenile pikaajalise kokkupuute piirnormi 0,66 mg/m³ (0,2 ppm).

Muudatus on kajastatud alljärgnevas tabelis 1.

Tabel 1. Benseeniga lühi- ja pikaajalise kokkupuute piirnormid töökeskkonnas

Aine (CAS number)	Pikaajalise kokkupuute piirnorm 8 tundi		Lühiajalise kokkupuute piirnorm		Märkused
	mg/m ³	ppm	mg/m ³	ppm	
benseen (71-43-2)	0,66	0,2	–	–	A, C
	<i>kehtib alates 06.04.2026</i>	<i>kehtib alates 06.04.2026</i>			
	1,5	0,5	9	3	A, C
	<i>kehtib kuni 05.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 05.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 05.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 05.04.2026</i>	

Mõjur **akrüülnitriil** (CAS number 107-13-1) piirnorm 1 mg/m³ (0,45 ppm) jõustub 5. aprillil 2026. a. Seni kehtis akrüülnitriili piirnorm 4,5 mg/m³ (2 ppm pikaajalise kokkupuute korral) ja 13 mg/m³ (6 ppm lühiajalise kokkupuute korral).

Akrüülnitriil vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1272/2008 sätestatud kantserogeenseks (1B kategooria) klassifitseerimise kriteeriumidele ja on seega kantserogeen direktiivi 2004/37/EÜ tähenduses, näiteks võib mõjur põhjustada ajuvähki. Kättesaadava teabe põhjal (sh teaduslikud ja tehnilised andmed) on võimalik kehtestada kõnealusele kantserogeenile pika- ja lühiajalise kokkupuute piirnorm. Akrüülnitriil võib imenduda ka naha kaudu, seda leidub näiteks tööstuslikus tootmises, kummitööstuses, elektroonikatööstuses, naha- ja tekstiilitööstuses. Direktiiv (EL) 2022/431 mõonab, et akrüülnitriili puhul võib olla lühikese aja jooksul raske täita piirnormi 1 mg/m³ (0,45 ppm) ja lühiajalise kokkupuute piirnormi 4 mg/m³ (1,8 ppm), seetõttu näeb direktiiv (EL) 2022/431 ette nelja-aastase üleminekuperioodi, millest alates neid tööalase kokkupuute piirnorme kohaldatakse.

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EÜ\) nr 1272/2008](#), mis käsitleb ainete ja segude klassifitseerimist, märgistamist ja pakendamist ning millega muudetakse direktiive 67/548/EMÜ ja 1999/45/EÜ ja tunnistatakse need kehtetuks ning muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 (ELT L 353, 31.12.2008, lk 1–1355).

Kuna aine võib kokkupuutel nahaga oluliselt suurendada kogu organismi koormatust ning aine võib põhjustada naha sensibiliseerimist, lisatakse akrüülnitriilile märge „S“, mis tähistab sensibiliseerivat ainet.

Tabel 2. Akrüülnitriiliga lühi- ja pikaajalise kokkupuute piirnormid töökeskkonnas

Aine (CAS number)	Pikaajalise kokkupuute piirnorm 8 tundi		Lühiajalise kokkupuute piirnorm		Märkused
	mg/m ³	ppm	mg/m ³	ppm	
propeennitriil (akrüülnitriil) (107-13-1)	1	0,45	4	1,8	A, C, S
	<i>kehtib alates 05.04.2026</i>	<i>kehtib alates 05.04.2026</i>	<i>kehtib alates 05.04.2026</i>	<i>kehtib alates 05.04.2026</i>	
	4,5	2	13	6	A, C, S
	<i>kehtib kuni 04.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 04.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 04.04.2026</i>	<i>kehtib kuni 04.04.2026</i>	

Mõjur **nikliühendid** (CAS number puudub) piirnorm 0,01 mg/m³, mis on kopsualveoolidesse jõudev fraktsioon, mõõdetuna niklina, jõustub 18. jaanuarist 2025. Piirnorm 0,05 mg/m³, mis on sissehingatav fraktsioon, jõustub 18. jaanuarist 2025 ning kuni 17. jaanuarini 2025 kehtib sissehingatava fraktsiooni piirnormina 0,1 mg/m³. Eestis kehtib praegu nikliühendite piirnorm 0,1 mg/m³ nendega pikaajalise kokkupuute korral.

Nikliühendid vastavad määruses (EÜ) nr 1272/2008 sätestatud kantserogeenseks (1A kategooria) klassifitseerimise kriteeriumidele ja on seega kantserogeensed direktiivi 2004/37/EÜ tähenduses, näiteks võivad nikliühendid põhjustada kopsuvähki. Kättesaadava teabe põhjal, sh teaduslikud ja tehnilised andmed, on võimalik kehtestada kõnealuse kantserogeennirühma piirnormid. Kokkupuute nikliühenditega töökohal võib põhjustada naha ja hingamisteede sensibiliseerumist.

Nikliühendite puhul võib olla keeruline järgida piirväärtusi 0,01 mg/m³ kopsualveoolidesse jõudva sissehingatava fraktsiooni puhul ja 0,05 mg/m³ sissehingatava fraktsiooni puhul mitmes sektoris või tööprotsessis, eelkõige sulatamisel, rafineerimistehastes ja keevitamisel. Kuna nii kroom (VI) ühendite kui ka nikliühendite puhul saab kasutada ühesuguseid riskijuhtimismeetmeid, ühtlustab direktiiv (EL) 2022/431 üleminekumeetmed, mille eesmärk on vähendada kokkupuudet nende kahe kantserogeennirühmaga. Seetõttu kehtestatakse üleminekuperiood kuni 17. jaanuarini 2025 (kaasa arvatud), mille jooksul tuleb kohaldada nikliühendite sissehingatava fraktsiooni piirnormi 0,1 mg/m³. Üleminekuperiood tagab kooskõla kroom (VI) ühenditega tööalase kokkupuute piirnormi kohaldamise kuupäevaga, mis on vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2017/2398¹⁷.

Ohtlike kemikaalide määruse lisas oleva mõjuri „nikli ühendid, oksiid, karbonaat ja lahustuvad ühendid“ nime muudetakse, et ühtlustada mõistete kasutamine direktiivi (EL) 2022/431 ja riigisisese õiguse vahel. Edaspidi on mõjuri nimi „nikliühendid (arvutatud niklile)“, mis hõlmab endas okside, karbonaate ja lahustavaid ühendeid, mida on arvutatud niklile.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv \(EL\) 2017/2398](#), millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest (ELT L 345, 27.12.2017, lk 87).

Tabel 3. Nikliühenditega lühi- ja pikaajalise kokkupuute piirnormid töökeskkonnas

Aine (CAS number)	Pikaajalise kokkupuute piirnorm 8 tundi		Lühiajalise kokkupuute piirnorm		Märkused
	mg/m ³	ppm	mg/m ³	ppm	
nikliühendid (arvutatud niklile)	0,01 <i>kehtib alates 18.01.2025</i>	—	—	—	C, S, 1
	0,05 <i>kehtib alates 18.01.2025</i>	—	—	—	C, S, 31
	0,1 <i>kehtib kuni 17.01.2025</i>	—	—	—	C, S, 31

Eesti õiguses tuleb ohtlike kemikaalide määrase lisas piirnormide puhul eristada sissehingatavat fraktsiooni, mida tähistab märkuste lahtris märged „31“, ning sissehingatavat kopsu alveoolidesse jõudvat fraktsiooni, mida tähistab märkuste lahtris märged „1“, mille puhul on tegemist peenemate, alla 2,5-mikromeetrise läbimõõduga osakestega, mis võivad jõuda koos sissehingatava õhuga kopsualveoolidesse (respireeritav fraktsioon).

Ohtlike kemikaalide määrase lisas esitatud piirnormidest kinnipidamine töökeskkonnas aitab rangemate piirnormide ja märgete korral ennetada töötajate haigestumist ohtlikest kemikaalidest põhjustatud haigustesse.

Punktiga 4 asendatakse ohtlike kemikaalide määrase lisa „Töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“ uue lisaga (eelnõu lisa).

Ohtlike kemikaalide määrase lisast jäetakse välja ainenimetused, mida on selles esitatud topelt, kuid erinevate nimetustega. Sel moel tagatakse parem ülevaade ainete kehtivatest piirnormidest ja märgetest. Tabelis 3 on esitatud lisast eemaldatava aine nimetus, eemaldamise põhjendus, lissasse alles jääva aine nimetus ja aine CAS number.

Tabel 3. Ohtlike kemikaalide määrase lisast välja jäetavad ained

Lisast eemaldatava aine nimetus	Aine CAS number	Lisasse alles jääva aine nimetus	Lisast eemaldatud aine põhjendus
naerugaas (dilämmastikoksiid)	10024-97-2	dilämmastikoksiid (naerugaas)	Ohtlike kemikaalide määrase lisas on aineid nimetatud kaks korda
nitrotolueen (metüülnitrobenseen), kõik isomeerid	1321-12-6	metüülnitrobenseen (nitrotolueen), kõik isomeerid	
heksametüleen- diisotsüanaat (1,6-diisotsüanato- heksaan)	822-06-0	1,6-diisotsüanato- heksaan (heksametüleendiiso- tsüanaat)	

Lisast eemaldatava aine nimetus	Aine CAS number	Lisasse alles jääva aine nimetus	Lisast eemaldatud aine põhjendus
p-nitroaniliin (nitrofenüülamiin)	100-01-6	nitrofenüülamiin (nitroaniliin)	
N,N-dimetüülaniin (dimetüülfenüülamiin)	121-69-7	dimetüülfenüülamiin (N,N-dimetüülaniin)	
1,1-dikloroeteen (vinülideenkloriid)	75-35-4	vinülideenkloriid (1,1-dikloroetüleen)	

Ohtlike kemikaalide määruse lisas täiendatakse mõjurite märkusi direktiivis (EL) 2022/431 esitatu kohaselt. Tööandjal võib tekkida vajadus üle vaadata töokeskkonnas kasutatavaid aineid. Kui mõjurile on lisatud märkuste lahtrisse märke „R“, siis see tähendab, et tegemist on reproduktiivtoksilise ainega. Tööandja jaoks tähendab see mitut nõuet, mida on selgitatud §-ga 2 tehtavate muudatuste juures. Näiteks võib see tähendada, et tööandja peab pidama ainega kokkupuutuvate töötajate nimekirja, saatma töötajad tervisekontrolli enne reproduktiivtoksilise ainega töö alustamist, teavitama Tööinspektsiooni. Tabelis 4 on esitatud direktiivi (EL) 2022/431 ülevõtmisest tulenevad muudatused.

Tabel 4. Direktiivi (EL) 2022/431 ülevõtmisest tulenevad muudatused

Aine (CAS number)	Muudatus	Põhjendus
nitrobenseen (CAS number 98-95-3)	Märkuste lahtrisse lisatakse mõjuri kohta märke „R“, mis tähistab reproduktiivtoksilist ainet	Määruse (EÜ) nr 1272/2008 kohaselt on tegemist reproduktiivtoksilise ainega
N-metüül-2-pürrolidoon (CAS nr 872 -50 -4)		
bisfenool A; (4,4-isopropülideendifenool) (CAS number 80-05-7)	Märkuste lahtris asendatakse märke „1“ märkega „31“.	Kehtivas ohtlike kemikaalide lisas oli mõjurile sätestatud piirnorm kopsualveoolidesse jõudvale sissehingatavale fraktsioonile (respireeritav fraktsioon), mida tähistas märkuste lahtris märke „1“. Direktiiv (EL) 2022/431 näeb sama piirnormi ette sissehingatava fraktsiooni korral. Seetõttu asendatakse varasem märke „1“ märkega „31“.

Lisaks, ohtlike kemikaalide lisas parandatakse tehniline viga. Mõjuri „dietanoolamiin“ (CAS number 111-42-2) piirnormideks on määruse lisa kohaselt 5 mg/m³, 3 ppm (pikaajalise kokkupuute piirnorm); 30 mg/m³, 6 ppm (lühiajalise kokkupuute piirnorm). Piirnormid on antud samaväärsete väärtustena kahe eri mõõteühikuna, kus ühik „milligrammi kuupmeetri õhu kohta“ on mõõdetud 20 °C ja 101,3 kPa (760 mmHg) juures ning ühend „ppm“ tähistab osakeste arvu miljoni osakese kohta mahu järgi õhus, mahumiljondik õhus (ml/m³). See tähendab, et piirnorm, mis on antud milligrammina kuupmeetri kohta tähendab sama, mis piirnorm, mis on antud osakeste arvuna miljoni osakese kohta mahu järgi õhus. Lühiajalise kokkupuute piirnormidel on mõjuri *dietanoolamiin* puhul samaväärne väärtus, see tähendab, et arvestades aine molekulmassi saab piirnorme teisendada samaväärseteks väärtusteks. Nii nagu 100 cm = 1 m, on lühiajalise kokkupuute piirnorm 30 mg/m³ sama, mis 6 ppm. Arvestades muutumatuid suurus, nagu aine molekulmass, temperatuur 20 °C ja rõhk 101,3 kPa (760 mmHg) ei ühti pikaajalise kokkupuute piirnormid.

Ohtlike kemikaalide piirnormide algses õigusaktis, mis kehtestati aastal 2001 nähtub, et dietanoolamiini lühiajalised piirnormid on olnud samad, kuid pikaajalise piirnormi väärtus antud milligrammina kuupmeetri kohta oli 15 ühikut. 2001. aasta ohtlike kemikaalide piirnormid kannavad samu väärtusi teisendades milligramme kuupmeetri kohta (mg/m^3) osakeste arvuks miljoni osakese kohta mahu järgi õhus (ppm).¹⁸ Alates 18. detsembrist 2011 jõustunud redaktsioonist¹⁹ nähtub, et pikaajalise kokkupuute piirnorm on $15 \text{ mg}/\text{m}^3$ asemel $5 \text{ mg}/\text{m}^3$. Kuna uue redaktsiooni määrase muudatuse eelnõu seletuskirjast ei nähtu soovi piirnormi muuta, siis eelduslikult on tekkinud tehniline viga. Kuivõrd pikaajalise kokkupuute piirnorm ühikus ppm ei ole muutunud, on eelduslikult tegemist õige piirnormiga. Teisendades dietanoolamiini pikaajalise kokkupuute piirnormi 3 ppm ühikuks mg/m^3 , arvestades molekulmassi, temperatuuri 20°C ja rõhku 101,3 kPa (760 mmHg), on pikaajalise kokkupuute õige piirnorm siiski $15 \text{ mg}/\text{m}^3$.

Punktiga 5 tehakse tehniline korrektuur, millega täiendatakse ohtlike kemikaalide määrase normitehnilist märkust vastavalt ülevõetavale direktiivile (EL) 2022/431.

Eelnõu §-ga 4 tehakse muudatused plii määruses.

Punktiga 1 täiendatakse määrase preambulit pärast sõna „seaduse“ tekstiosaga „§ 3 lõike 4,“. Tegemist on normitehnilise täpsustusega. TTOS-i § 3 lõike 4 annab volituse kehtestada Vabariigi Valitsuse määrasega töökeskkonna ohutegurite piirnormid, varem on keemiliste ohutegurite piirnormide kehtestamiseks peetud sobivaks TTOS-i § 7 lõikes 3 sätestatud volitust. Kuivõrd eelnõuga kehtestatakse pliile piirnorm, on eelnõu koostajad jõudnud arusaamani, et korrektne on piirnormide kehtestamise ulatuses tugineda lisaks TTOS-i § 3 lõikes 4 sätestatud volitusele. Seetõttu on korrektne lisada määrasesse viide TTOS-i § 3 lõikele 4.

Punktiga 2 muudetakse plii määrase § 3 lõike 3 punkti 3 ja 4 termineid. Sõnastuse parandusega viiakse analüüside ja uuringute nimetused vastavusse tänapäevase meditsiinilise terminoloogiaga. Plii määrase § 3 lõike 3 punkti 4 puhul täpsustades, et uriinianalüüsi all on mõeldud uriini ribaanalüüsi ja kreatiniini analüüsi seerumis või plasmas koos hinnangulise glomerulaarfiltratsiooni kiirusega (eGFR).

Punktiga 3 muudetakse § 4 lõike 2 sõnastust. Direktiiv (EL) 2022/431 täpsustab, et plii määramisel töötaja verest bioloogilise seire käigus tuleb kasutada absorptsioonspektromeetriat või samaväärseid tulemusi andvat meetodit.

Punktiga 4 täiendatakse plii määrase § 4 lõigetega 2¹ ja 2². Plii ja selle anorgaanilised ühendid on töökeskkonnas peamised reproduktiivtoksilised ained, mis võivad mõjutada nii viljakust kui ka loote arengut. Plii on klassifitseeritud Euroopa Parlamendi määrase (EÜ) nr 1272/2008 kohaselt reproduktiivtoksiliseks aineks (1A kategooria) ja selle bioloogilise piirnormi kehtestamine on vajalik töötajate tervise kaitseks. Direktiiv (EL) 2022/431 näeb mõjurile plii ette siduva bioloogilise piirnormi, milleks on 70 mikrogrammi Pb/100 ml veres. Bioloogiline piirnorm on asjakohase aine, selle ainevahetuse või toime näitaja piirväärtus vastavas bioloogilises keskkonnas (inimese kehas, nt uriinis või veres). Plii puhul mõõdetakse bioloogilise piirnormi kontrollimiseks plii sisaldust töötaja verest.

¹⁸ Vabariigi Valitsuse 18. septembri 2001. a määrus nr 293 „Töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“ (RT I, 2001, 77, 460) <https://www.riigiteataja.ee/akt/73153>

¹⁹ Vabariigi Valitsuse 18 septembri 2001 määrus nr 293 „Töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“ (RT I, 30.11.2011, 11) <https://www.riigiteataja.ee/akt/130112011011>

Seni kehtinud plii määrukses ei olnud pliile siduvat bioloogilist piinormi kehtestatud, vaid kehtisid erinevad kohustused, mida tuli tööandjal täita, kui plii sisaldus töötaja veres ületas teatud piinormi. Tööandja erinevad kohustused, mis on seotud plii sisalduse määradega, jäävad plii määruksesse alles ja kehtivad ka edaspidi, kuid lisaks kehtestatakse plii kohustuslik siduv bioloogiline piinorm, mida ei tohi töötaja verenäitajad ületada.

Kui töötaja vere pliisisaldus ületab 40 µg Pb / 100 ml, peab tööandja koostöös töötervishoiuarstiga kõrvaldama nimetatud näitaja ületamise põhjused (plii määru § 4 lõige 4 punkt 1), nt parandama töökeskkonda, tagama efektiivsemad isikukaitsevahendid vms. See tähendab, et tööandja peab aegsasti ennetama töötaja vere pliisisalduse näitajate kasvu. Selleks, et töötaja vere plii näitaja ei läheks üle kehtestatava piinormi (70 µg Pb / 100 ml), monitooritakse töötaja tervist varakult. Lisaks regulaarsele tervisekontrollile rakendatakse alates hetkest, kui töötaja vere pliisisaldus ületab 40 µg Pb / 100 ml täiendavaid meetmeid töötaja tervise jälgimiseks ja pliisisalduse vähendamiseks veres. Kuna plii akumuliseerub töötaja kehas ja plii näitajate muutmine töötaja veres ei pruugi olla kiire protsess, siis on ennetavad meetmed olulisel kohal.

Punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks plii määru § 4 lõige 3. Avaliku kaasamise tulemusena on mitmed tervishoiuekspertid juhtinud tähelepanu, et nimetatud analüüsid ei oma kaasajal praktilist väärtust, kuivõrd muud plii tervisekontrolli toetavad uuringud (mis on sätestatud plii määru § 3 lõikes 3) oma täpsusega võimaldavad hinnata ka neid näitajaid, mida varasemalt sai hinnata eraldi ALAU, ALAD ja ZPP analüüside kaudu. Uuringud ei ole tänapäeval näidustatud töötervishoiualases arstiabis. Uuringuid võib jätkuvalt vajadusel ja töötervishoiuarsti äranägemisel teha, kuid tegemist ei ole kohustuslike uuringutega pliiga töötava töötaja tervisekontrolli raames.

Punktiga 6 muudetakse plii määru § 4 lõike 4 sõnastust ja eemaldatakse tekstiosa „kui ALAU on alla 20 mg/g kreatiniin, kui ZPP on üle 20 µg/g hemoglobiin ning ALAD alla 6 Euroopa ühiku (EU)“. Direktiiv ei näe ette nimetatud analüüsi plii tervisekontrolli osana. Avaliku kaasamise tulemusena on mitmed tervishoiuekspertid juhtinud tähelepanu, et nimetatud analüüsid ei oma kaasajal praktilist väärtust kuivõrd teiste plii tervisekontrollis ettenähtud analüüside (mis on sätestatud plii määru § 3 lõikes 3) mõõtmistäpsus on ajaga paranenud (nt hemogramm, uriinianalüüsid), mis võimaldab saada ülevaadet töötaja tervises seisust ka ilma ALAU, ALAD ja ZPP analüüsideta. Nimetatud uuringud ei ole näidustatud töötervishoiualases arstiabis. Lisaks on muud nõuded²⁰, mis kaasnevad tööandjale juhul, kui töötaja plii veresisaldus ületab 40 µg Pb / 100 ml piisavalt ranged, et kaitsta töötajat ja teiste samadel tingimustel töötavaid töötajaid, siis ei ole vajalik täiendavate analüüside läbiviimine.

Punktiga 7 tehakse tehniline muudatus, mis on seotud punktis 6 kirjeldatud muudatusega. Kuivõrd plii määru § 4 lõike 4 sissejuhatavast lausest eemaldatakse tekstiosa, mis viitab kolmele väärtusele ja alles jääb üks väärtus, mille ületamiselt tuleb võtta meetmeid, siis asendatakse sõna „näitajate“ vorm ainuseks.

Punktiga 8 tunnistatakse kehtetuks plii määru § 4 lõige 5, mis sätestas tähtsaja töötervishoiuteenistusele töötajate tervisekontrolli ja bioloogilise seire andmete säilitamiseks 40 aastat pärast töötaja viimast kokkupuudet pliiga. Tervisekontrolli dokumentide säilitamise tähtaeg on juba sätestatud üldise reeglina TTOS-is, kuhu lisatakse erand kantserogeenide, mutageenide ning reproduktiivtoksiliste ainete (sh plii) kokkupuutunud töötaja

²⁰ 1) tööandja peab koostöös töötervishoiuarstiga kõrvaldama nimetatud näitaja ületamise põhjused;

2) kolme kuu möödudes tuleb määrata töötaja vere pliisisaldus;

3) töötervishoiuarst võib suunata töötajad tööle, kus töökeskkonna õhus on väiksem pliisisaldus;

4) kõik töötajad, kes töötavad sama laadi oludes, peavad läbima tervisekontrolli.

tervishoiuteenuse osutamisega seotud andmete säilitamiseks. Seetõttu puudub vajadus kahe dubleeriva sätte järele andmete säilitamise tähtaja kohta. Erand, mis on sätestatud plii määruses, eemaldatakse.

TTOS-i § 13¹ lõike 16 kohaselt säilitab tööandja tervishoiuteenuse osutamise korraldamisega seotud andmeid kümme aastat osutamisest arvates ja tervishoiuteenuse osutaja säilitab andmeid 30 aastat osutamisest arvates. Plii määruse kohaselt pidi tervishoiuteenuse osutaja säilitama töötaja tervisekontrolliga seotud andmeid 40 aastat peale viimast kokkupuudet pliiga. Direktiiv (EL) 2022/431 näeb ette, et reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute korral tuleb säilitada tervishoiuteenuse osutamisega seotud andmeid tööandjal viis aastat peale töötaja viimast kokkupuudet reproduktiivtoksilise ainega. Reproduktiivtoksiliste ainetega kokku puutunud töötaja terviseandmete säilitamise tähtaeg sätestatakse TTOS-i § 13¹ lõikega 17, mis lisatakse teise menetluses oleva eelnõuga.²¹

Andmeid säilitab edaspidi tööandja, kuivõrd tööandjal on vahetu ülevaade töökeskkonnas toimuvast ja mõju töökeskkonna kujundamisele, mistõttu on tööandjal võimalik fikseerida töötaja viimane kokkupuude keemiliste ohuteguritega. Tervishoiuteenuse osutajal seevastu puudub ülevaade, millal lõpeb töötajal kokkupuude keemilise ohuteguriga, kui tööandja sellest tervishoiuteenuse osutajat eraldi ei teavita.

TTOS-i § 13¹ lõike 14 kohaselt edastab tervishoiuarst tööandjale töötaja terviseandmed, mis on vältimatult vajalikud tööandjale töökeskkonna ja töötingimuste parandamiseks ning töötajate tervise edendamiseks ning on vahetult seotud tervishoiuarsti ettepanekutega töökeskkonna ja töötingimuste parandamiseks või töötajate tervise edendamiseks. Tööandjal ei ole õigust saada diagnooside andmeid. Seetõttu ei teki olukorda, kus tööandja hakkab säilitama töötajate delikaatseid terviseandmeid. Tööandja säilitab üldised andmed selle kohta, kas töötaja saab, arvestades tema tervise seisundit, töökohal jätkata. See võimaldab tööandjal saada indikatsiooni selle kohta, et töökeskkond on olnud ohutu ega pole kahjustanud töötaja tervist.

Euroopa Komisjoni mõju hindamise aruandes nähtub, et tervishoiuteenuse osutamisega seotud andmete lühem säilitustähtaeg reproduktiivtoksiliste ainete puhul on seotud nendest põhjustatud tervisemõju avaldumisega. Reproduktiivtoksilise ainega kokkupuute korral avaldub tervisemõju statistilise keskmise kohaselt vahetult pärast kokkupuudet või veerand aastat pärast kokkupuudet. Näiteks, kantserogeeni ja mutageeni puhul ei ole välistatud, et mõju tervisele avaldub kohe, kuid statistilise keskmise kohaselt muutuvad tervisenäitajad alles kahe aasta pärast ja hiljemalt on tervisemõju avaldunud 40 aastat peale kokkupuudet keemilise ohuteguriga.²² Seega ei ole vajalik säilitada reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute korral töötajate andmeid 40 aastat.

Punktiga 9 täiendatakse normitehnilist viidet seoses direktiiviga (EL) 2022/431, mida üle võetakse.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse eelnõuga viiakse Eesti õigus kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2022/431, millega muudetakse direktiivi 2004/37/EÜ töötajate kaitse kohta tööl kantserogeenide ja mutageenidega kokkupuutest tulenevate ohtude eest ning Euroopa

²¹ ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu töövoimetuse ennetamiseks, saatja viit 1.2-2/58-1, Dokumendi number: 23-0609/01, Toimik: 23-0609, kättesaadav: <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/76cfb8fd-9dab-436c-9d1b-d26a15d2ed16>

²² Commission staff working document, impact assessment, Brussels, 22.9.2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0183>

Komisjoni direktiiviga (EL) 2019/1833, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2000/54/EÜ, mis käsitleb töötajate kaitset bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutest tulenevate ohtude eest tööl.

4. Määruse mõjud

Käesolev peatükk ei käsitle eelnõu tehnilisi muudatusi, mis õigusselgust parandavad ja ei too kaasa mõjusid. Eelnõu § 1 lõike 2 muudatusi bioloogiliste ohutegurite määruse lisas 1 ei ole vaja hinnata, kuna tegemist on õigusselgust parandavate ja tehniliste muudatustega ning ei too kaasa mõjusid.

Muudatus 1: bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 2 muutmine

Muudatustega täpsustakse eriabinõusid ja ohutustasemeid tööstuslike protsesside korral, kui esineb kokkupuude 2.-4. ohurühma bioloogiliste ohuteguritega.

Lisanduvad eriabinõude täpsustused, et ala/tööruum, mille suhtes tuleb ohutusmeetmeid rakendada on kontrollitud ala; keemiline või füüsikaline meetod, mida kasutatakse vedelates jäätmetes eluvõimeliste organismide ning heitvee kahjutuks muutmiseks, peab olema valideeritud; õhuvahetus toimub vaid läbi HEPA filtrite; ala tuleb õhukindlalt sulgeda fumigatsiooniks; jälgitavalt alalt lahkumisele eelnevalt peavad töötajad käima duši all; 4. ohutustaseme korral peavad vastavaks otstarbeks olema rajatud suletud süsteemid, mis asuvad kontrollitud alal ning, et tarbitud pesuvesi kogutakse ja muudetakse kahjutuks enne selle äravoolu laskmist.

Muudatuse tulemusel peavad tööandjad, kellel on 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega kokkupuute oht, tööstuslike protsesside korral vaatama üle, et eriabinõud, mis kasutusel on, vastaksid määruse lisas 2 nimetatud tingimustele ning vajadusel võtma vastavad eriabinõud tarvitusele. Näiteks peab tööandja vaatama üle, et meetodid, millega vedelates jäätmetes eluvõimelisi organisme ning heitvett kahjutuks muudetakse, on valideeritud ning kui selgub, et mitte, siis võtma seejärel kasutusel vaid need keemilised ja füüsikalised meetodid, mis on valideeritud. Kavandatava muudatusega soovitakse hoida ära bioloogiliste ohuteguritega kokkupuudet ning keskkonna reostamist.

Mõju majandusele

Mõjutatud sihtrühm: tööandjad, kelle töötajad puutuvad töökeskkonnas ja tööprotsessides kokku bioloogiliste ohuteguritega

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab kõiki tööandjaid, kelle töötajad võivad töökeskkonnas või -protsessides kokku puutuda 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega. Sektorid, mille tööandjaid antud muudatus peamiselt puudutab, on teadus- ja arendustegevus; põllumajandus; metsamajandus; toiduainete tootmine; joogitootmine; puidutöötlemine; veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus ning ravimitootmine. 2023. aastal tegutses nendes sektorites kokku Eesti Maksu- ja Tolliamet andmetel ligikaudu 10 000 ettevõtet, moodustades kõikidest ettevõtetest 4,7%. Tööinspeksioonile on alates 2019. aastast laekunud vaid 6 bioloogiliste ohutegurite käitlemise teadet. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurst võib seega pidada väikeseks.

Muudatuse tulemusel peavad tööandjad, kelle töötajatel on 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega kokkupuute oht, tööstuslike protsesside korral vaatama üle, et eriabinõud, mis kasutusel on, vastaksid määruse lisas 2 nimetatud nõuetele. Näiteks peab tööandja vaatama, et meetodid, millega vedelates jäätmetes eluvõimelisi organisme ning heitvett kahjutuks muudetakse, on valideeritud ning kui selgub, et mitte, siis võtma seejärel kasutusele vaid need keemilised ja füüsilised meetodid, mis on valideeritud. Kuigi eelnõuga määruse lisas 2 tehtavad muudatused võivad teatud tööandjatele kaasa tuua lisakulutusi, on muudatuste mõju positiivne, kuna eesmärk on vältida töökohal kokkupuudet bioloogiliste ohuteguritega, mis on omakorda seotud ka töötajate tervisega ning hoida seeläbi ka keskkonda.

Ebasoovitavate mõjude risk

Muudatus võib kaasa tuua vajaduse teha põhjalikum tööprotsesside kontroll ja võtta kasutusele uued valideeritud meetodid ning seega võivad kaasneda kulutused, millega tööandja ei ole oma senises majandustegevuses arvestanud. Samas on iga tööandja huvides tema töötajate tervis ja töökeskkonna ohutus.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on muuta töökeskkond ohutumaks ja kaitsta seeläbi töötajate tervist. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike ja mõju ulatus on väike, kuna eriabinõusid tuleb rakendada vaid nende tööstuslike protsesside korral, kus on kokkupuude 2.-4. ohurühma kuuluva bioloogilise ohuteguriga. Mõju sagedus on sihtrühma jaoks samuti väike.

Mõjutatud sihtrühm: töötajad, kes töötavad ettevõttes, kus tööstuslike protsesside käigus puututakse kokku bioloogiliste ohuteguritega

Muudatustest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab töötajad, kes töökeskkonnas võivad tööstuslike protsesside käigus kokku puutuda 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega. Sektorid, mille töötajaid antud muudatus peamiselt puudutab, on teadus- ja arendustegevus; põllumajandus; metsamajandus; toiduainete tootmine; joogitootmine; puidutöötlemine; veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus ning ravimitootmine. 2023. aastal oli nendes sektorites kokku Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel kuus keskmiselt ligikaudu 50 000 hõivatut, moodustades kõikidest hõivatutest 7,4%. Samas on Tööinspektsioonile alates 2019. aastast laekunud vaid 6 bioloogiliste ohutegurite käitlemise teadet (nendest kaks 2., 3., 4. ohurühma esmakordse töö alustamise teadet), mistõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus pidada väikeseks. Töötajatele, kes töötavad ettevõtetes, kus tööstuslike protsesside käigus on oht kokku puutuda 2.-4. ohurühma kuuluvate bioloogiliste ohuteguritega, avaldab eriabinõude täiendamine positiivset sotsiaalset mõju, kuna kaitseb töötajate tervist ning aitab ennetada töötajate haigestumist bioloogilistest teguritest põhjustatud haigustesse. Suureneb töötaja kindlustunne, et töötamine on ohutu ja töötaja tervist hoidev.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Mõju ulatus ja sagedus on väike, sest muudatus avaldab mõju vaid bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutel ning ka siis ei puuduta see kõiki töötajaid.

Muudatus 2: bioloogiliste ohutegurite määruse lisa 3 muutmine

Muudatusega määruse lisa 3 lisatakse bioloogiliste ohutegurite loendisse Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüüp, mis kuulub 3. ohurühma ning millel on lisatud märged „V“. Uue bioloogilise ohuteguri lisandumisel lisa 3 loendisse peavad tööandjad, kelle töökeskkonnas esineb Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga kokkupuute oht, määrama kindlaks töötaja nakatumisohu laadi, suuruse ja kestuse, hindama riski töötaja tervisele ning võtma seejärel tarvitusele vajalikud ennetusabinõud. Kavandatava muudatusega soovitakse muuta töökeskkond turvalisemaks ja kaitsta töötajate tervist.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Mõjutatud sihtrühm: töötajad, kes puutuvad oma töökeskkonnas ja tööprotsessides kokku bioloogiliste ohuteguritega

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab töötajaid, kelle töökeskkonnas või -protsessides on võimalik kokku puutuda bioloogiliste ohuteguritega, eelkõige Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga. Tegevusala, kus nimetatud ohuteguriga kokkupuute on kõige tõenäolisem, on põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük – 2022. aastal tegevusalal 17 800 hõivatut (2,6% kõikidest hõivatutest). Siinkohal tuleb aga arvesse võtta, et antud ohuteguriga on võimalik nakatuda vaid juhul, kui saadakse haigelt nahkhiirelt hammustada või satub kuidagi muud moodi haige looma sülg haava. Seega võib järeldada, et lüssaviiruse ülekandumine inimesele on väga väikese tõenäosusega sündmus. Tervisekassa andmetel ei ole Eestis olnud ühtegi lüssaviirusega nakatumise juhtumit. Samuti ei ole Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel Eestis nahkhiirtel marutaudi tuvastatud. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus võib pidada väikeseks.

Muudatus toob sihtrühmale kaasa positiivse mõju, kuna selle eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Varasemast suurema tähelepanu pööramine töökohal bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutumisele võib vähendada tööst põhjustatud haigestumiste ja haiguspäevade arvu, mis omakorda mõjuks positiivselt ka sihtrühma majanduslikule toimetulekule.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus ja mõju ulatus on väike, kuna loetellu lisandub vaid üks bioloogiline ohutegur, millega kokkupuute tõenäosus on väga väike. Mõju sagedus on sihtrühma jaoks väike.

Mõju majandusele

Mõjutatud sihtrühm: tööandjad, kelle töötajad puutuvad töökeskkonnas ja tööprotsessides kokku bioloogiliste ohuteguritega

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab kõiki tööandjaid, kelle töötajad võivad töökeskkonnas või -protsessides kokku puutuda bioloogiliste ohuteguritega, eelkõige Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga. Põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi tegevusalal, kus nimetatud ohuteguriga kokkupuude on kõige tõenäolisem, oli 2023. aastal Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel 6800 ettevõtet, moodustades kõikidest ettevõtetest umbes 3%. Samas ettevõtteid, mille töökeskkonnas esineb Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga kokkupuute oht, on eelduslikult väga vähe. Samas ei ole Tervisekassa andmetel Eestis olnud ühtegi lüssaviirusega nakatumise juhtumit. Lisaks ei ole Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel Eestis nahkhiirtel marutaudi tuvastatud. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust võib seega pidada väikeseks.

Uue bioloogilise ohuteguri lisandumisel peavad tööandjad, kelle töökeskkonnas esineb Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüübiga kokkupuute oht, määrama kindlaks töötaja nakatumisohu laadi, suuruse ja kestuse, hindama riski töötaja tervisele ning võtma seejärel tarvitusele vajalikud ennetusabinõud. Samas on tööandjatele juba nimekirjas olemasolevate bioloogiliste ohuteguritega seoses samasugused kohustused kehtestatud ning töökeskkonnas riskianalüüsi läbiviimine on tuttav protsess. Kuigi muudatus võib teatud tööandjatele kaasa tuua lisakulutusi, on muudatuse mõju positiivne, kuna eesmärk on muuta töökeskkond ohutumaks ning kaitsta töötajate tervist. Töötajate haigestumise ennetamine hoiab ära vajaduse leida asendajaid või lisatööjõudu.

Ebasoovitavate mõjude risk

Muudatus võib kaasa tuua vajaduse teha põhjalikum töökeskkonna kontroll ja võtta kasutusele abinõud ning seega võivad kaasneda kulutused, millega tööandja ei ole oma senises majandustegevuses arvestanud. Samas on iga tööandja huvides tema töötajate tervis ja seega on tekkivad kulutused pikas perspektiivis kasulikud ka tööandjale.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike ja mõju ulatus on väike, kuna lisandub vaid üks bioloogiline ohutegur, millega kokkupuute tõenäosus on Eestis väike. Mõju sagedus on sihtrühma jaoks samuti väike.

Mõjutatud sihtrühm: Tööinspeksioon

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatusest mõjutatud sihtrühmaks on Tööinspeksioon, mistõttu on mõjutatud sihtrühma suurus väike. Tööinspeksiooni ülesanne on teha riiklikku järelevalvet töötervishoiu ja tööohutust reguleerivate õigusaktide töökeskkonnas täitmise üle ning kehtiva regulatsiooni alusel on tööandjad kohustatud teatama Tööinspeksioonile kirjalikult vähemalt 30 päeva enne esmakordset töö alustamist 2., 3. või 4. ohurühma bioloogiliste ohuteguritega. Muudatusega lisandub bioloogiliste ohutegurite hulka Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüüp. Eelnevast lähtudes võib muudatus vähesel määral suurendada Tööinspeksiooni töökoormust. Töökeseaduse alane järelevalve käigus tuleb tunda (sh anda vajaduse korral nõu töökeseaduses esineva bioloogiliste ohuteguri kohta) ja kontrollida uut bioloogilist ohutegurit – Euroopa nahkhiire lüssaviiruse 2. tüüpi ning laekuda võib uus teatiseid bioloogiliste ohutegurite käitlemise kohta. Kuid võttes arvesse, et alates 2019. aastast on bioloogiliste ohutegurite käitlemise teateid laekunud Tööinspeksioonile vaid 6 ning bioloogiliste ohutegurite loetellu

lisandub vaid üks uus bioloogiline ohutegur, võib mõju ulatust Tööinspektsiooni jaoks pidada väikeseks.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Muudatus võib suurendada vähesel määral Tööinspektsiooni töökoormust, kuid võttes arvesse, et alates 2019. aastast on bioloogiliste ohutegurite käitlemise teateid laekunud Tööinspektsioonile 6 ning bioloogiliste ohutegurite loetellu lisandub vaid üks uus bioloogiline ohutegur, on mõju ulatus Tööinspektsiooni jaoks väike. Mõju sagedus on sihtrühma jaoks samuti väike.

Muudatus 3: reproduktiivtoksiliste ainete lisamine töökeskkonnas kasutatavate ohtlike kemikaalide nimekirja ning töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormide muutmine

Muudatusega täpsustatakse töökeskkonnas kasutatavate ohtlike kemikaalide nimekirja ning seeläbi täienevad ohtlike kemikaalide käitlemisele ja neid sisaldavate materjalide kasutamisele kohaldatud töötervishoiu ja tööohutuse nõuded. Reproduktiivtoksilised ained on juba praegu vastavalt tähistatud ohtlike kemikaalide määruse lisas²³, eelnõuga lisatakse osadele kemikaalidele reproduktiivtoksilisuse märke „R“. Lisaks muudetakse ohtlike kemikaalide piirnorme ja täiendatakse märkeid ainete kokkupuute ohtlikkuse kohta ning sätestatakse siduv bioloogiline piirnorm pliile.

Eelnõuga kavandatav muudatus aitab eelduslikult vähendada riigi tervishoiukulusid, mis on seotud ravi ja taastusraviga, samuti vähendada neist tingitud töövõimetuse ja ennetähtaegselt pensionile jäämisega seotud kulutusi ning kutsehaiguseks tunnistatud haiguste eest makstavaid hüvitisi.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Mõjutatud sihtrühm: töötajad, kes puutuvad oma töökeskkonnas ja tööprotsessides kokku ohtlike kemikaalidega, eelkõige reproduktiivtoksiliste ainete

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab kõiki töötajaid, kellel on töökeskkonnas või -protsessides võimalik kokku puutuda ohtlike kemikaalidega, eelkõige reproduktiivtoksiliste ainete. Kuna mõningad reproduktiivtoksilised ained kuuluvad juba kehtiva regulatsiooni järgi ohtlike kemikaalide hulka, võib muudatusest mõjutatud sihtrühma pidada suures osas samaks. Peamised tegevusalad, kus selliste ainete kokku puututakse, on töötlev tööstus ja ehitus, kus hõivatute

²³ Vabariigi Valitsuse 20. märtsi 2001. a määrus nr 105 „Ohtlike kemikaalide ja neid sisaldavate materjalide kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded ning töökeskkonna keemiliste ohutegurite piirnormid“. Lisa. https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1211/2202/2014/VV_132m_lisa.pdf#

arv Eestis on vastavalt 123 600 (18,1% kõikidest hõivatutest) ja 58 300 (8,6% kõikidest hõivatutest), kuid täpsemalt mõjutatud töötajate hulga hindamiseks andmed puuduvad.

Muudatus toob sihtrühmale kaasa positiivse mõju, kuna selle eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Varasemast suurema tähelepanu pööramine töökohal ohtlike kemikaalidega kokkupuutumisele ning töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täiendamine võivad vähendada kutsehaigestumiste ja haiguspäevade arvu, mis omakorda mõjuks positiivselt ka sihtrühma majanduslikule toimetulekule.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on küll väike, kuid mõju ulatus on keskmine, kuna töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täiendamine suurendab tõenäosust, et töötajad ei haigestu tööst põhjustatud haigustesse (sh. kutsehaigustesse). Mõju sagedus on sihtrühma jaoks väike.

Mõju majandusele

Mõjutatud sihtrühm: tööandjad, kelle töötajad puutuvad töökeskkonnas ja tööprotsessides kokku ohtlike kemikaalidega, eelkõige reproduktiivtoksiliste ainetega

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatus mõjutab kõiki tööandjaid, kelle töötajad võivad töökeskkonnas või -protsessides kokku puutuda ohtlike kemikaalidega, eelkõige reproduktiivtoksiliste ainetega. Kuna mõningad reproduktiivtoksilised ained juba kuuluvad kehtiva regulatsiooni järgi ohtlike kemikaalide hulka, on tööandjad juba arvestanud nende kemikaalidega kui ohtlike kemikaalidega töökeskkonnas, kuid lisanduvad mõningad nõuded nende ainete käitlemisel. Peamised tegevusalad, kus selliste ainetega kokku puututakse, on töötlev tööstus ja ehitus. Eestis oli 2022. aastal töötleva tööstuse tegevusalal 9950 registreeritud ettevõtet (6,7% kõikidest registreeritud ettevõtetest) ja ehituse tegevusalal 16 050 registreeritud ettevõtet (10,8% kõikidest registreeritud ettevõtetest). Kuna kehtiva regulatsiooni kohaselt on osa reproduktiivtoksilisi aineid ohtlike kemikaalide loetelus juba olemas, võib eeldada, et muudatus ei mõjuta suurt hulka uusi ettevõtteid, kellel pole varem olnud töökeskkonnas ohtlike kemikaalide käitlemise kogemust.

Muudatus toob osadele tööandjatele kaasa vajaduse vaadata üle töökeskkond, sealhulgas tuleb üle vaadata, milliseid aineid kasutatakse töökeskkonnas üldiselt, hinnata riske ja korraldada uued mõõtmised õhus sisalduvatele ainetele. Tööandjad peavad arvestama, et töötervishoiu ja tööohutuse nõuded, mida varem tuli järgida kantserogeenide ja mutageenide puhul, kehtivad edaspidi ka reproduktiivtoksiliste ainetega kokkupuute korral. Muudatusega tekib tööandjal kohustus korraldada töötajatele väljaõpe, kui töökeskkonnas puututakse kokku reproduktiivtoksiliste ainetega, sh neid aineid sisaldavate uute ohtlike ravimitega. Uue kohustusena tuleb tööandjal hakata reproduktiivtoksiliste ainetega töökeskkonnas kokkupuute

korral pidama töötajate üle arvestust ehk tuleb koostada töötajate nimekiri, milles on jäädvustatud kes, millise tööprotsessi käigus, kui kaua ja millise reproduktiivtoksilise ainega kokku puutub. Tööandja peab hoidma nimekirja kantud töötaja andmed ajakohasena ja säilitama neid vähemalt viis aastat pärast sellise ainega kokkupuute lõppu. Samuti tuleb reproduktiivtoksiliste ainete kokkupuutuvatele töötajatele korraldada tervisekontroll enne, kui nad alustavad tööd töökeskkonnas, kus nendega kokku puututakse. Muudatus toob seega tööandjatele teatud määral kaasa küll lisakohustusi ja -kulutusi, kuid kuna muudatuse eesmärk on töötajate tervise efektiivsem kaitse, on mõju tööandjatele positiivne. Töötaja haigestumise ennetamine hoiab ära ka vajaduse leida asendajaid või lisatööjõudu.

Ebasoovitavate mõjude risk

Muudatus võib kaasa tuua vajaduse teha põhjalikum töökeskkonna kontroll ja korraldada varasemast rohkematele töötajatele tervisekontrollile ning seega võivad kaasneda kulutused, millega tööandjad ei ole oma senises majandustegevuses arvestanud. Samas on iga tööandja huvides tema töötajate tervis ja seega on tekkivad kulutused pikas perspektiivis kasulikud ka tööandjale.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus mõjutab sihtrühma positiivselt, sest selle peamine eesmärk on kaitsta töötajate tervist. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike ja mõju ulatus on keskmine. Kuigi nendele tööandjatele, kelle töötajad ohtlike kemikaalidega kokku puutuvad, kohalduvad muudatusega lisakohustused, on teatud tegevused juba kehtiva seaduse alusel kohustuslikud. Mõju sagedus on sihtrühma jaoks väike, kuna peamine koormus langeb määruse vastuvõtmise aega, kui tööandjad peavad uute nõuete kohaselt töökeskkonna üle hindama.

Mõjutatud sihtrühm: Tööinspeksioon

Muudatusest mõjutatud sihtrühm, avalduva mõju kirjeldus ja mõju olulisus

Muudatusest mõjutatud sihtrühmaks on Tööinspeksioon, mistõttu on mõjutatud sihtrühma suurus väike. Praegu kehtiva regulatsiooni alusel peavad tööandjad teavitama Tööinspeksiooni vähemalt 30 päeva enne kantserogeenide või mutageenidega esmakordselt töö alustamist. Muudatusega laieneb kohustus teavitada ka siis, kui tööd alustatakse reproduktiivtoksiliste ainete. Sealhulgas peab Tööinspeksioon praegu kehtiva regulatsiooni alusel tegema ka järelevalvet kantserogeenide või mutageenidega kokkupuutuvate töötajate arvu, kokkupuute laadi, kestuse ja kasutatavate ohutusabinõude, sealhulgas kasutatavate isikukaitsevahendite kohta. Muudatusega laieneb kohustus teha järelevalvet ka reproduktiivtoksiliste ainete korral. Eelnevast lähtudes võib muudatus vähesel määral suurendada Tööinspeksiooni töökoormust, kuid võttes arvesse, et teatud reproduktiivtoksilised ained kuuluvad juba kehtiva seaduse järgi ohtlike kemikaalide hulka, ning alates 2019. aastast on kantserogeenide või mutageenide kemikaalide käitlemise teateid laekunud Tööinspeksioonile 32, võib mõju ulatust Tööinspeksiooni jaoks pidada väikeseks.

Ebasoovitavate mõjude risk

Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud.

Kokkuvõttev hinnang

Muudatus võib suurendada vähesel määral Tööinspeksiooni töökoormust, kuid võttes arvesse, et teatud reproduktiivtoksilised ained kuuluvad juba kehtiva seaduse järgi ohtlike kemikaalide hulka, ning alates 2019. aastast on kantserogeensete või mutageensete kemikaalide käitlemise teateid laekunud Tööinspeksioonile 32, on mõju ulatus Tööinspeksiooni jaoks väike.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega ei kaasne riigile lisakulusid.

6. Määruse jõustumine

Määruse eelnõu jõustub üldises korras.

Lisaks on erisused jõustumistähtsuses esitatud ohtlike kemikaalide määruse lisas osadele kemikaalide piirnormidele ning esitatud määruse lisas vastavate ainete juures. Sel moel on tööandjatel selgemalt näha ainete ja piirnormide jõustumise aegu ja võimalik võtta töökeskkonnas õigeaegselt meetmeid.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Sotsiaalministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Välisministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Ametiühingute Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioonile TALO, Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liidule, Eesti Rõiva- ja Tekstiililiidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti Elektroonikatööstuse Liidule, Eesti Mööblitootjate Liidule, Eesti Ehitusettevõtjate Liidule, Eesti Masinatööstuse Liidule, Eesti Plastitööstuse Liidule, Tööinspeksioonile, Eesti Töötervishoiuarstide Seltsile, MTÜ-le Eesti Personalijuhtimise Ühingu PARE, Terviseametile, Eesti Keskkonnauuringute Keskus OÜ-le, EcoMetal AS-le, Põhja-Eesti Regionaalhaigla Kutsehaiguste ja töötervishoiu keskusele, Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliidule, Eesti Õdede Liidule, Eesti Perearstide Seltsile, Haiglate Liidule, Veterinaar- ja Toiduametile, Eesti Laborimeditiini Ühingu, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskodale, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidule, Eesti Ringimajanduse Ettevõtete Liidule, MTÜ Ravimitootjate Liidule ja Eesti Toiduainetööstuse Liidule.

Eelnõu kohta esitasid ettepanekuid ja kommentaare Kutsehaiguste ja Töötervishoiu Keskus, Eesti Laborimeditiini Ühing ja Eesti Töötervishoiuarstide Selts. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Tööinspeksioon ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium teatasid, et kooskõlastavad eelnõu märkusteta.

Tagasiside ja ettepanekud on esitatud kooskõlastustabelis, mis on eelnõu seletuskirja lisa 3.